

Lidija Rezoničnik

VOJESLAV MOLEĆ, POSREDNIK POLJSKE KNJIŽEVNOSTI – IZ ARHIVA JAGELONSKE UNIVERZE

Prispevek se osredotoča na delo Vojeslava Moleta v vlogi posrednika poljske književnosti slovenskemu bralstvu, in sicer kot prevajalca, pisca in prevajalca člankov, vira informacij za druge slovenske prevajalce ter povezovalnega člana med poljsko in slovensko kulturo. Pri tem se osredotoča zlasti na Moletovo zapuščino, ki je dostopna v Arhivu Jagelonske univerze v Krakovu.¹

---

1 Prispevek je nastal kot rezultat trimesečnega raziskovalnega bivanja (1. 8.–31. 10. 2022) v Krakovu v okviru programa *Thesaurus Poloniae*, ki ga organizira Mednarodni kulturni center Krakov (Międzynarodowe Centrum Kultury), in je med drugim obsegal pregled Moletove zapuščine v krakovskih arhivih. Glavni del Moletove zapuščine, dostopne na Poljskem, je shranjen v Arhivu Jagelonske univerze v Krakovu, manjši del pa v arhivu Poljske akademije znanosti in umetnosti v Krakovu in v Narodnem arhivu v Krakovu (prim. prispevek *Zapuščina Vojeslava Moleta v poljskih arhivih* v tej monografiji).

Vojeslav Molè in poljska književnost

S poljsko književnostjo se je Molè² srečal že v osnovni šoli, pred svojim desetim letom, ko je najprej bral prozo Józefa Ignacija Kraszewskega (1812–1887), poljskega avtorja z ogromnim romanesknim opusom iz obdobja med romantiko in realizmom. Kmalu zatem je naletel na zgodovinski roman Henryka Sienkiewicza (1846–1916), osrednjega predstavnika poljskega realizma (poljska literarna veda za to obdobje uporablja termin pozitivizem), ki je še do danes najpogosteje prevajan poljski avtor v slovenščino, o branju katerega je zapisal:

»V Sežani mi je prišel v roke prvi del Sienkiewiczzeve trilogije, zgodovinski roman *Z ognjem in mečem* v Mračetovem prevodu, ki sem ga nekoč zagledal na polici v Štolfovi trgovini z jestvinami. Mislim, da je bil to najusodnejši trenutek v mojem življenju, usoden za vso mojo bodočnost.«³

V času šolanja v gimnaziji v Novem mestu med letoma 1899 in 1906 se je Molè začel učiti hrvaščine, češčine in nato še poljščine, znanje jezikov je širil in izpopolnjeval z branjem knjig v izvornikih, ki so bile dostopne v šolski knjižnici ali pa so mu jih posodili profesorji in znanci.⁴ V dijaškem glasilu *Omladina* je leta 1906 objavil članek *Nekaj o knjigah in čitanju*, ki izkazuje avtorjevo razgledanost po izbranih slovanskih književnostih, ter serijo štirih člankov z naslovom *Kratek pregled poljskega slovstva*, v katerem je predstavil poljsko književnost od renesanse do konca 19. stoletja in literarnozgodovinskemu pregledu dodal prevode besedil osrednjih predstavnikov poljske renesanse, Jana Kochanowskega (1530–1584), in romantike, Adama Mickiewicza (1798–1855).⁵

V *Spominih*⁶ Molè sicer ugotavlja, da Poljska tako pred prvo svetovno vojno kot deloma še po drugi svetovni vojni pri Slovencih, z izjemo katoliških krogov, ni vzbujala pozitivnih asociacij in nasploh ni bila prepoznavna, čemur pripisuje tudi dejstvo, da so se slovenski študentje zelo redko odpravili študirat v Krakov. Po enem letu študija prava in nato romanistike in slavistike na dunajski univerzi ter odsluženem vojaškem roku se je Molè po naključju in precej nepričakovano odločil za študij na Jagelonski univerzi v Krakovu:

2 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 12.

3 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 29–30.

4 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 29.

5 Jež, Vojeslav Molè, str. 139–140.

6 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 51.

»Bilo je zadnjo ali predzadnjo nedeljo septembra meseca, ko se je odpravila večja skupina nas enoletnikov na izlet v Gradež in v Akvilejo. [...] Med nami je bil tudi Poljak Piotrowski. Ko smo slišali na palubi pogovor v poljščini, je pristopil k dvema mladima človekoma in se spustil z njima v pogovor, na to pa sem se tudi jaz udeležil pogovora. Izkazalo se je, da sta to dva študenta krakovske univerze. [...] Med drugim smo začeli govoriti o obeh poljskih univerzah v Krakovu in Lvovu, a ko sem povedal v lomljenem poljskem jeziku, da grem nadaljevat študije na Dunaj, sta me oba, zlasti Pollak, začela nagovarjati, naj pridem za eno leto v Krakov. Slikala sta mi razmere na krakovski univerzi v takšnih barvah, da sta me živo zainteresirala in da se mi je naenkrat zdelo mogoče, da bi bilo pametno, če se odpravim na Poljsko.«⁷

Kljub temu da starša nad odločitvijo nista bila navdušena, je Molè 9. oktobra 1908 prvič prišel na Poljsko, kjer je sicer kmalu spoznal, da se realna Poljska razlikuje od tiste iz Sienkiewiczovih romanov, ki jih je prebiral v šolskem obdobju. A njegovo navdušenje nad poljsko književnostjo, še posebej za romantično poezijo in z njo povezanim poljskim mesianizmom ter za ravno v letu njegovega prihoda v Krakov preminulega predstavnika poljske moderne (za obdobje moderne je v poljski literarni zgodovini ustaljen termin Mlada Poljska) Stanisława Wyspiańskiego (1869–1907), se je nadaljevalo.

V obdobju študijskega bivanja v Krakovu (1908/1909) je Molè obiskoval zlasti predavanja iz poljske književnosti, slavistične lingvistike in umetnostne zgodovine, saj je bila takrat na Jagelonski univerzi romanistika, ki jo je sprva nameraval študirati, slabo zastopana. Na teh predavanjih se je pobljže seznanil npr. z romantično in takratno sodobno poljsko književnostjo:

»Poleg vsega tega pa me je čedalje bolj zanimalo poljsko slovstvo, in sicer prav tako starejše kakor tudi sodobno. [...] Po tej poti sem vsaj začel slutiti vrednote velikih poljskih pesnikov, posebno Mickiewicza in Słowackega. [...] [P]oljska kultura, mi je kar prešla v meso in kri. Naj navedem moderno literaturo, zlasti dramatsko, ki sem jo videl v krakovskem gledališču. Tu moram predvsem omeniti Wyspiańskiego, genialnega, prezgodaj umrlega dramatika in slikarja.«⁸

Med študijskim letom v Krakovu je Molè prevedel pesnitev *V Švici* drugega predstavnika poljske romantike, Juliusza Słowackega (1809–1849), ki je bila objavljena leta 1909 v *Ljubljanskem zvonu*. Še istega leta je ob stoti obletnici rojstva Słowackega za Knezovo knjižico napisal članek o pesnikovem literarnem delu in pomenu za poljsko književnost, primerjal njegovo literarno ustvarjalnost

7 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 52.

8 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 65–66.

z Mickiewiczzevo ter opredelil pomen osrednjih treh poljskih romantičnih pesnikov – poleg Słowackega in Mickiewicza še Zygmunta Krasińskiego (1812–1859) – ter naštel sodobnejše poljske avtorje. Med njimi kot Mickiewiczzeve naslednike iz literarnega obdobja realizma (pozitivizma) omenja Aleksandra Świątochowskega (1849–1938), Elizo Orzeszkowo (1841–1910), Bolesława Prusa (1847–1912) in Adama Asnyka (1838–1897), med predstavniki poljske moderne (Mlade Poljske) pa že omenjenega Wyspiańskiego ter avtorje, ki so bili v času Moletovega študijskega bivanja na Poljskem, nekateri pa tudi po tem, ko se je Molè v Krakov vrnil kot docent in nato profesor umetnostne zgodovine (1925 oz. 1926), del aktivne literarne scene: Jana Kasprowicza (1860–1926), Stanisława Przybyszewskega (1868–1927), Kazimierza Przerwo Tetmajerja (1865–1940), Leopolda Staffa (1878–1957), Stefana Żeromskega (1864–1925) in Tadeusza Micińskiego (1873–1918).⁹

O Wyspiańskem je Molè po tem, ko se je vrnil z Dunaja z doktoratom, v Ljubljani navdušeno pripovedoval in pri tem naletel na različne odzive:

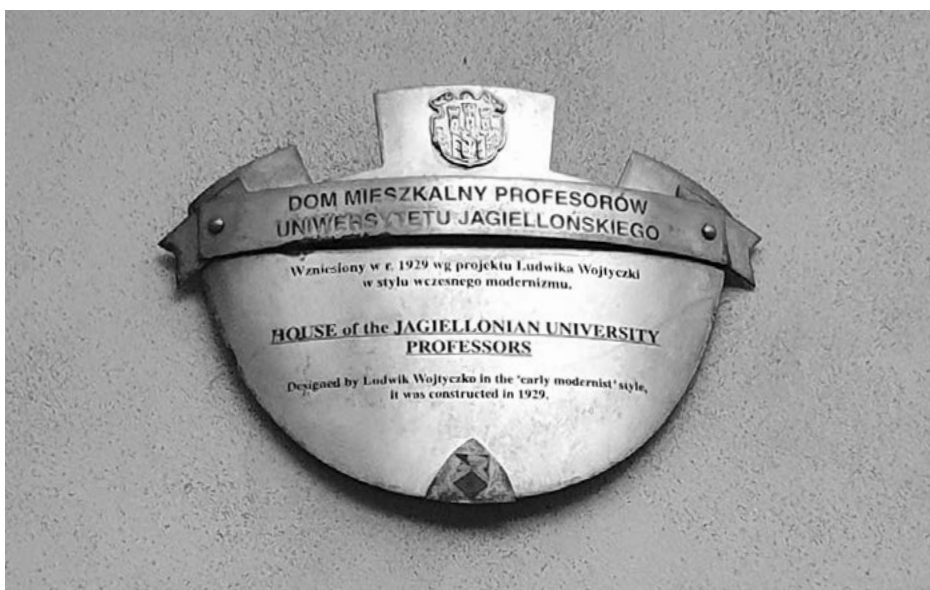
»S Šlebingerjem, ki je bil urednik Ljubljanskega zvona, sva nekoč obiskala Ivana Cankarja na Rožniku. Sprejel me je prijazno, toda ko me je spraševal o poljski literaturi in sem mu začel pripovedovati o Wyspiańskem in njegovem simbolizmu, je vidno postal nervozen. Za nekaj minut se je odstranil in Šlebinger mi je v naglici zašepetal: 'Nekaj je nezadovoljen, gotovo te bo naštenkal.' In res, ko se je vrnil, je najprej rekel, da simbolizem Wyspiańskiego ni nič novega, da je v njegovih dramah, zlasti 'Lepi Vidi', vse to tudi že povedano. [...] Ko sva se s Šlebingerjem vračala proti mestu, mi je le-ta pravil: 'Kaj nisi vedel, da v njegovi navzočnosti ne smeš nikogar hvaliti?'«¹⁰

O poljski književnosti in kulturi – korespondenca

V Arhivu Jagelonske univerze v Krakovu hranijo obsežno Moletovo korespondenco, ki je ohranjena v devetih (izmed skupno 22) fasciklih. Ta del arhivskega gradiva obsega pisma, ki jih je Molè prejel od 1) družinskih članov in ožjih sorodnikov, tj. matere Marije Molè, očeta Mihaela Moleta, žene Elle Molè, hčerke Jadwige Molè Bajer, zeta Andrzeja Bajerja, sina Mariana Moleta, snahe Eliane Molè, brata Rudolfa Moleta, nečakinje Nade Molè (poročene Premrl) in nečaka Milana Moleta, 2) oseb in institucij, povezanih z njegovo zaposlitvijo na Jagelonski univerzi v Krakovu, npr. profesorja Kazimierza Nitscha, rektorata,

⁹ Jež, Vojeslav Molè, str. 142.

¹⁰ Molè, *Iz knjige spominov*, str. 102.

Profesorski dom v Krakovu (Dom mieszkalny profesorów UJ, Aleja Słowackiego 15), kjer je Molè z družino bival pred drugo svetovno vojno.

(Foto Lidija Rezoničnik)

študentk in študentov, npr. Celine Filipowicz-Osieczkowske in Zofie Nowakowe, 3) profesorjev z drugih univerz, npr. Karlove univerze v Pragi, Masarykove univerze v Brnu, Univerze v Poznanju, Univerze v Tomsku, 4) institucij izven Poljske, s katerimi je sodeloval, npr. Arheološkega inštituta v Bolgariji, Konzervatorskega zavoda za Dalmacijo, Moderne galerije Ljubljana, Narodnega muzeja v Krakovu, 5) uredništev poljskih in drugih znanstvenih časopisov ter založb, npr. od Franceta Bernika, tajnika in urednika Slovenske matice med letoma 1961 in 1972, ter Antona Melika, predsednika Slovenske matice med letoma 1950 in 1966, ter 6) pisem in razglednic prijateljev, znancev in drugih.

Izmed slednjih je npr. ohranjenih 134 pisem Franceta Steleta, ki ga je Molè spoznal na Dunaju leta 1911 in sta ju vse življenje vezala tako prijateljstvo kot tudi stroka, tj. umetnostna zgodovina, s katero sta se oba poklicno ukvarjala. Stelè v pismih med drugim Moleta spodbuja, naj za slovensko časopisje pripravi kakšen članek na temo likovnih del poljskih slikarjev Jana Matejke (1838–1893), Stanisława Wyspiańskiego (1869–1907) in Józefa Mehofferja (1869–1946), sam pa je v *Domu in svetu*¹¹ poročal o knjižici o hrvaškem kiparju in arhitektu Ivanu Meštroviću (1883–1962), ki jo je Molè v poljskem jeziku pripravil ob napovedani razstavi Meštrovićevih del na Poljskem.¹² Tudi Stelè je znal poljsko in je skupaj z Rudolfom Moletom pripravil načrt za tečaj poljskega jezika, ki je potekal v okviru Društva prijateljev poljskega naroda, Moletu je poleg tega poročal o novicah iz Ljubljane, med njimi tudi o novostih tako na umetniškem kot tudi literarnem področju.

Oton Župančič, s katerim se je Molè družil na Dunaju (spoznal ga je že med svojim prvim bivanjem na Dunaju v študijskem letu 1906/1907), kasneje v funkciji upravnika Narodnega gledališča Drama v Ljubljani Moleta v pismu prosi, da bi za gledališče priskrbel komedijo Zofie Nałkowske (1884–1954),¹³ glede znamenite poljske opere *Halka* z glasbo Stanisława Moniuszke (1819–1872) in libretom Włodzimierza Wolskega (1824–1882) pa Župančič Moletu sporoča, da uprizoritve v Ljubljani ne bo, saj nimajo finančnih sredstev za realizacijo.¹⁴ Ob petdeseti obletnici Župančičevega rojstva je Molè za poljski časopis *Przegląd Współczesny* pripravil prispevek, ki naklonjeno predstavlja avtorja in njegova najpomembnejša dela, v uvodu pa omeni tudi ostale tri predstavnike slovenske moderne, Dragotina Ketteja, Josipa Murna Aleksandrova in Ivana Cankarja.¹⁵

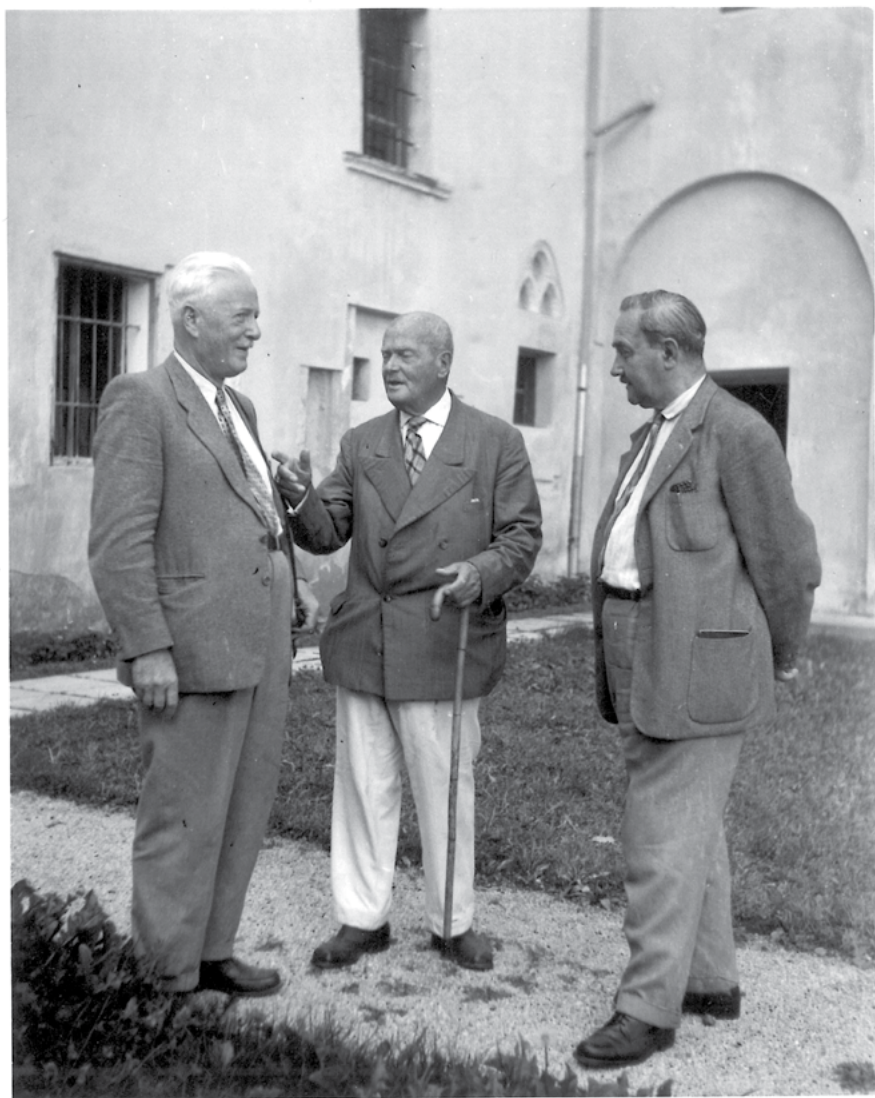
11 Stelè, Vojeslav Molè: Ivan Meštrović, str. 551–552.

12 Molè, *Ivan Meštrović*.

13 AUJ 81/8, mapa 3, pismo Otona Župančiča Moletu, 23. 4. 1930.

14 AUJ 81/8, mapa 3, pismo Otona Župančiča Moletu, 11. 7. 1933.

15 Molè, Oton Župančič, str. 291–299.

Vojeslav Molè z bratom Rudolfom in prijateljem Francetom Steletom na Ptuju,
30. julija 1957

(SI AS 2161/9)

Miroslav Košuta, ki je pisal diplomsko nalogo z naslovom *Gabriele D'Annunzio pri Slovencih po letu 1908* pri profesorju Antonu Ocvirku na Oddelku za primerjalno književnost Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, se je v pismu pri Moletu pozanimal, kje se je seznanil z italijanskim pisateljem, o katerem je leta 1910 pisal v *Ljubljanskem zvonu*.¹⁶

V nadaljevanju prispevka bo podrobneje predstavljena korespondenca s Tadeuszem Stanisławom Grabowskim, Julijem Benešičem, Jankom Šlebingerjem in Rudolfom Moletom, tj. z osebami, s katerimi si je Molè naj-intenzivneje dopisoval na temo književnosti in so imele pomemben vpliv na Moletovo literarno posredništvo.

Tadeusz Stanisław Grabowski

V prvem krakovskem obdobju, tj. v času študija, je Molè na predavanju v Slovanskem društvu (*Towarzystwo Słowiańskie*) spoznal Tadeusza Stanisława Grabowskega (1881–1975), s katerim sta postala dobra prijatelja. Grabowski je bil v tistem času gimnazijski profesor, po doktoratu pa je na Jagelonski univerzi predaval slovanske književnosti. Za Moleta je skupaj s svojo ženo predstavljal most do poljske kulture in družbe:

»Grabowski in gospa Helena sta me uvajala v poljsko življenje in mi razložila marsikakšen pojav, ki mi ni bil zlahka razumljiv, obenem sem imel pri njih nekak živ seminar za sodobno poljsko kulturno in literarno življenje, kjer smo razpravljali o aktualnih vprašanjih, še prav posebno o krakovskem gledališču.«¹⁷

Tudi po Moletovem odhodu na študij v Rim in nato na Dunaj sta prijatelja ohranjala stike s pisno korespondenco (v Arhivu Jagelonske univerze je ohranjenih 17 pisem iz let 1909–1927¹⁸), v kateri Grabowski Moletu poroča o dogajanju v Krakovu, nemalokrat humorno in tudi kritično pripoveduje o peripetijah na univerzi ali v kulturni sferi ter mu posreduje informacije o literarnih novostih:

»Kar se tiče literarnih novosti, je izšlo precej zanimivih reči, ki bodo tudi Tebe zanesljivo zanimale. Za razburjenje je poskrbel zlasti Brzozowski s svojo *Legendo mlade Poljske* – to je prav ta, ki so ga obtožili vohunjenja. Knjiga se je pojavila kot bomba. [...] Kot ponavadi, sta se oblikovala nasprotna tabora, entuziastov in nasprotnikov. Kakor koli, gre za zelo zanimivo in globoko stvar avtorja, ki s številnih vidikov morda ni ravno idealen, hkrati pa je to človek z ogromno kulturo [...]«¹⁹

16 Prim. Molè, *Gabriele D'Annunzio*, str. 148–156.

17 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 60.

18 AUJ 81/4, mapa 1.

19 AUJ 81/4, mapa 1, pismo Grabowskega Moletu, 1. 3. 1910. Prevedla L. R.

Stanisław Brzozowski (1878–1911), filozof, publicist in literarni kritik, pa tudi pisatelj, je v tem času razburil javnost z zbirko esejev *Legenda mlade Poljske* s podnaslovom *Študije o strukturi kulturne duše* iz leta 1910, v kateri je kritičen zlasti do dekadentskih teženj v književnosti mladih avtorjev, predstavnikov mlade Poljske oz. do »infantilne kulture moderne«.

Grabowski nadalje poroča o izidu knjige *Mistika Słowackega* poljskega komparativista Jana Gwalberta Pawlikowskega (1860–1939); o praznovanjih obletnic rojstev oz. smrti Słowackega in Fryderyka Chopina (1810–1849); o krakovskem škofu Janu Puzyni (1842–1911), ki je bil nasproten pokopu Słowackega v kripti na krakovskem Wawelu, vzpetini, na kateri se nahaja grajski kompleks s cerkvijo (prenos posmrtnih ostankov pesnika iz Pariza in pokop na grajski vzpetini v Krakovu se je zato lahko odvil šele 28. junija 1927, tj. po škofovi smrti); o novih gledaliških predstavah Ludwika Solskega (1855–1954), igralca, režiserja in med letoma 1905 in 1913 ravnatelja Mestnega gledališča v Krakovu (danes Gledališča Juliusza Słowackega), in podobno.

Grabowski je pripravljajl prispevke o poljski književnosti, ki jih je Molè prevajal za objavo v *Ljubljanskem zvonu*. V članku *Krakovsko gledišče*, ki je v šestih delih izšel v letu 1909, sta slovenskemu bralstvu predstavila aktualno gledališko dogajanje v Krakovu, naslednje leto sta v *Ljubljanskem zvonu* izšla dva članka o Marii Konopnicki (1842–1910), predstavnici poljskega realizma (pozitivizma), ki sta vsebovala tudi prevode odlomkov iz njene poezije. Članek o Konopnicki s prevodom pesmi je ob avtoričini smrti istega leta pripravil tudi Molè. Avtor in prevajalec sta v *Ljubljanskem zvonu* predstavila ustvarjalnost druge pomembne avtorice poljskega realizma, Elize Orzeszkowe, leta 1912 pa je izšel članek *Poljski jubileji 1912. leta*, ki je predstavljal znamenitega poljskega pridigarja Piotra Skargo (1536–1612), razsvetlenskega publicista in politika Huga Kołłątaja (1750–1812) in že omenjena Zygmunta Krasinškega in Józefa Ignacija Kraszewskega. Še istega leta je Molè objavil prevod fragmenta drame *Irydion* Krasinškega.²⁰

Poljsko-slovenska naveza je pri informiranju o literarnih temah delovala tudi v drugo stran, Grabowski je namreč za poljsko revijo *Świat Słowiański*, ki si je za cilj zastavila seznanjanje bralcev z objektivno podobo dogajanja v slovanskem svetu, med drugim pisal o slovenski književnosti, npr. o Antonu Aškercu. Moletov članek za isto revijo, ki je bil hkrati njegov prvi članek v poljščini, je predstavljal orise slovenske književnosti. Zaradi zaključnega dela članka, v katerem je navedel, »da so razlike med [slovensko] in hrvatsko

20 Jež, Vojeslav Molè, str. 143–144.

narodno poezijo zelo značilne za razlike med slovensko psihiko in psihiko hrvatskega naroda«,²¹ je naletel na kritiko iz domovine.

Za poljski časopis je Grabowski pripravil analizo Moletovega prevoda Słowackeega:

»Zadnjič sem končno napisal precej obsežen članek za revijo Świat Słowiański o tvojem prevodu 'V Švici' Słowackeega. Nameraval sem ti poslati kopijo, vendar mi je tiskarna še vedno ni poslala, zato ti jo pošljem kasneje. Zelo me zanima, kaj boš porekel nanjo in če se boš strinjal z mojim mnenjem.«²²

Nekoliko kasneje Grabowski piše:

»Recenzijo o svoji V Švici in skice o Słowackem si gotovo že prejel, saj sem jo poslal že pred časom. Ali si zadovoljen? Nikakor nisem pretiraval s pohvalami, seveda sem omenil nekaj napak, kar pa je bilo vredno priznanja, sem pohvalil.«²³

Molè je z med študijem začetim prevajalskim delom, ki mu je pomenilo tudi manjši vir zaslužka (med drugim je prevajal dela Henrika Ibsena), nadaljeval po koncu prve svetovne vojne in vrnitvi iz Rusije, ko je prevedel dramo *Sneg* Stanisława Przybyszewskiego (1868–1927), vodje krakovske dekadence bohe-me, ter dramo *Aśantka* Włodzimierza Perzyńskiego (1877–1930), ki je kot Przybyszewski ustvarjal v obdobju mladopoljske književnosti. Obe drami sta bili v dvajsetih letih uprizorjeni v Ljubljani.²⁴

Julije Benešić

S Hrvatom Julijem Benešićem (1883–1957), prevajalcem, kasneje ravnateljem Hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu in med letoma 1930 in 1938 kulturnim atašejem jugoslovanskega prosvetnega ministrstva v Varšavi, se je Molè seznanil v Trstu, kjer sta v letih 1907/1908 opravljala vojaško službo. V Arhivu Jagelonske univerze je ohranjenih 22 pisem, ki jih je Molè prejel med letoma 1930 in 1956. Tako kot Molè je tudi Benešić prevajal, in sicer je v hrvaščino mdr. prevedel Mickiewicza, Słowackeega, Żeromskega, Sienkiewiczza, Reymonta, poleg tega je avtor hrvaško-poljskega slovarja in spominov z naslovom *Osem let v Varšavi* (1985). Benešić je bil pobudnik in urednik knjižne zbirke Jugoslovanska knjižnica (Biblioteka Jugosłowiańska), pri kateri je do začetka druge svetovne vojne izšlo 13 zvezkov prevodov srbske, hrvaške in slovenske književnosti v poljščino. Med letoma 1970 in 1995 je bila na pobudo

21 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 67.

22 AUJ 81/4, mapa 1, pismo Grabowskega Moletu, nedatirano pismo. Prevedla L. R.

23 AUJ 81/4, mapa 1, pismo Grabowskega Moletu, 1. 3. 1910. Prevedla L. R.

24 Jež, Vojeslav Molè, str. 144.

založbe Wydawnictwo Łódzkie zbirka obujena in so v njej izšli prevodi mdr. Andreja Hienga, Vlada Uroševića, Mirosłava Krleže in drugih.

Benešič je prvo knjižico v zbirki Jugoslovanska knjižnica, *Nowele* Iva Andrića, izdal leta 1930, druga izdana knjižica pa so bile izbrane Cankarjeve novele v prevodu Elle Molè. Za spremno besedo k novelam je Molè sprva prosil Izidorja Cankarja (1886–1958), s katerim se je seznanil že v času študija na Dunaju, vendar je ta menil, da bo Molè sam bolje opravil z uvodom:

»Meni bi bilo sedaj nemogoče pisati uvod Vaši izdaji, mislim pa, da bi prav dobro opravil to stvar Ti sam; gotovo bolje, nego kdorkoli na Poljskem. Če prebereš Uvode in opombe k dosedanjim 11 zvezkom (12. izide o Veliki noči) zbranih spisov Ivana Cankarja, boš tamkaj našel dovolj historičnega materiala, da pisatelja označiš; in kar se tiče Vaše zbirke, moreš pametno o njej govoriti Poljakom samo Ti, ker edini veš, kaj in s kakšnega vidika si izbral iz Cankarja za poljski prevod.

Glede avtorskih pravic nimam jaz ničesar odločati. Pravno zastopa dediče Karlo Cankar (kanonik, Lukavac, Bosna), kateremu piši v svojem zmislu. Ne mislim, da boš naletel na kakšne težave, toda povej mu vsekakor, kaj mislite izdati.«²⁵

Knjižica z naslovom *Nowele*, ki vsebuje izbrane črtice oziroma novele Ivana Cankarja (Skodelica kave, Siromak Matija, Za križem ..., 154 str.) v prevodu Elle Molè in predgovor Vojeslava Moleta, je tako izšla leta 1931 (Varšava Dom księżki polskiej, 1931, Biblioteka jugosłowiańska). Med poljskim bralstvom je izbor Cankarjevih novel doživel pozitiven odziv (novele kot take, prevod ni komentiran). Benešič je npr. Moletu poslal izrezek iz časopisa *Gazeta Warszawska* (17. 11. 1931, T. M.), ki novele označuje kot »nežne akvarele v japonskem stilu«, pisane v preprostem, iskrenem, sugestivnem slogu, ki jih je mogoče primerjati z zgodnjimi Sienkiewiczjevimi novelami ali kratkimi zgodbami Marie Konopnicke. Leta 1959 je pri založbi Czytelnik izšel še drug izbor Cankarjevih novel v prevodu Elle Molè z naslovom *Kasztan osobliwego gatunku* (Kostanj posebne sorte).

Delo Benešiča na področju poljsko-jugoslovanskih stikov je Molè videl kot zelo pomembno, Jugoslovansko biblioteko je označil kot »prvo, na široko zasnovano konkretno delo na področju jugoslovanskih literatur«, ki je »v poljski kulturni javnosti našlo obilen odmev«,²⁶ in zato predlagal, da se Benešiču podeli častni doktorat Jagelonske univerze, ki ga je nato slovesno prejel leta 1946.

25 AUJ 81/3, mapa 4, pismo Izidorja Cankarja Moletu, 5. 2. 1931.

26 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 529.

Janko Šlebinger

Vojeslava Moleta je še kot učenca novomeške gimnazije z Jankom Šlebingerjem (1876–1951) seznanil polbrat Rudolf, ki je takrat tako kot Šlebinger študiral slavistiko na Univerzi na Dunaju (Šlebinger je med letoma 1899 in 1903 študiral slavistiko in germanistiko, Rudolf Molè pa med letoma 1902 in 1906 slavistiko in klasično filologijo²⁷). V korespondenci (v Arhivu Jagelonske univerze je ohranjenih 17 pisem, napisanih med letoma 1908 in 1940) je Šlebinger komentiral Moletovo literarno ustvarjalnost in bil mnenja, da Molè v epiki ne bo uspel, da je njegova narava »skozinskozi lirska«, ter mu prerokoval »srečo v – dramatikii«²⁸ in ga tolažil ob slabih kritikah njegovih poezij. Poleg tega je Šlebinger Moletu iz domovine poročal o literarnih novostih, brez posebnega komentarja npr. o *Samogovorih* Otona Župančiča, večinoma pa zelo kritično. Tako se je obregnil ob Frana Detelo (v času Moletovega šolanja na novomeški gimnaziji je bil Detela ravnatelj te ustanove in ga je tik pred maturo obvaroval pred izključitvijo zaradi za gimnazijca neprimerne objave v Zbašnikovem *Ljubljanskem zvonu*²⁹) in njegove povesti z naslovom *Rodoljubje na deželi*, ki jih je označil za »največjo tiskano neumnost«, pri kateri je začetek »grozno abecedarsko delo; najmanjši žarek umetnosti ni posijal v njegovo duhovito dušo«³⁰. Prav tako je bil Šlebinger zelo kritičen do Antona Aškercu in Frana Zbašnika, takratnega urednika *Ljubljanskega zvona* (o slednjem Molè v spominih piše, da mu je bil zelo naklonjen in je objavljajl njegove prve pesmi, četudi se mu s časovne distance zdi, da je to bilo prezgodaj³¹):

»danes sem dobil Aškercovo božično polento 'Akropolis in piramide'. [...] In edini jubilejno odlikovani slov. profesor, dr. Josip Tomišek, bo napisal čudovito mistično poročilo o velikem Aškercu, ali zabelil bo to polento s smrdljivimi ocvirki, da te bo želodec boled do prihodnjega Božiča, ko te Aškerc spet 'razveseli' z novo knjigo: 'Pavliha na magistratu'. – Radoveden sem, če bodo ostali tudi v l. 1909 očka Zbašnik mežnar pri 'Lj. Zvonu.'«³²

Po letu 1910, ko je Šlebinger prevzel uredništvo *Ljubljanskega zvona*, ki ga je urejal do leta 1916, se korespondenca v veliki meri navezuje na Moletovo sooblikovanje revije bodisi z lastnimi literarnimi in publicističnimi prispevki

27 Žejn, Doktorati, str. 58–59; Smolej, Disertacije, str. 103–104.

28 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 3. 12. 1908.

29 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 33–34.

30 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 13. 3. 1908.

31 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 33.

32 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 3. 12. 1908.

ter prevodi fragmentov poljskih književnih del bodisi s prevodi člankov Grabowskega. Za članke slednjega je Šlebinger prosil, naj jih tudi priredi, saj je Grabowski »rad pregostobeseden in prepatetičen«. ³³ Še pred izidom prve številke pod okriljem novega uredništva je Šlebinger pisal Moletu v Rim:

»Ljubljanski literati se oklenejo 'Slovana' in stojim pred krizo, ker še nimam črtice za prvo številko. Kar mi je izročil urednik Zbašnik je neuporabno in sem vrnil avtorjem. Pišem in vabim po vseh pokrajinah, a do sedaj še brez odmeva. Potrebujem te torej dvakrat. Vem, da ti je vsaka minuta zlato, toda za Zvon te nujno, nujno potrebujem. Verzi, eseji, kritike, poročila, črtice, povesti, vse – dobrodošlo! [...] Imaš med Čehi znanca, ki bi poročal o literaturi? [...] Katere poljske revije in liste mi priporočaš? Rad bi imel tudi kaj znanstvenega, n. pr. slavistični 'Rocznik' (oz. 'Almanah') itd. – Nocoj pišem tudi Grabovskemu. [...] Oprosti kopica prošenj in vprašanj! Nad vse rad bi ti pisal dolgo, dolgo pismo – toda Zvon se potaplja, treba ga je rešiti! Pomagaj!« ³⁴

Večinoma je Šlebinger zadovoljen s prispevki, ki mu jih je pošiljal Molè, a občasno mu v korespondenci očita neodzivnost:

»Dragi mi! Kako mi je pri srcu, si prav lahko misliš, ko si bil Ti do zdaj edini moj sotrudnik, ki je svojo obljubo tudi spolnil. Čakam in čakam vsak dan bolj nestrpno za obljubljeni prispevek o † Mar. Konopnicki, pa kakor vidim, ga ne bo. Par vrstic napišem sam, da mi ne bodo očitali, da sem pozabil ali prezrl to žalostno vest in – ker bo izhajal 'Lj. Zvon' tudi v l. 1911. – bom seveda letošnje izkušnje pri uredništvu uvaževal. Da bi se rokopis izgubil, se mi zdi pri tvoji jasni pisavi nemogoče!« ³⁵

Kot kaže, je Šlebinger kljub vsemu prejel obljubljeni članek, saj sta bila v letu 1910 na temo Marie Konopnicke v *Ljubljanskem zvonu* objavljena dva prispevka o avtorici, Molè je napisal nekrolog, Grabowski pa članek z naslovom *Konopnicka in njen epos »Pan Balcer v Brazylui«*, ki je bil objavljen v Moletovem prevodu. ³⁶

Molè je za revijo opravljal tudi posredniško nalogo. Tako ga Šlebinger npr. prosi, naj pisno posreduje pri uredništvih poljskih revij *Krytyka*, *Przeгляд powszechny* in *Pamiętnik literacki*, ki so prejela številke *Ljubljanskega zvona*, v zameno pa niso poslala ničesar. ³⁷ Poleg tega Šlebinger Moletu poroča o odzivih

33 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 17. 7. 1910.

34 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 22. 10. 1909.

35 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 28. 10. 1910.

36 Molè, Marija Konopnicka, str. 689–691 in Grabowski, Konopnicka in njen epos, str. 529–535, 584–592.

37 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 11. 10. 1910.

na njegove članke, o gostih iz Poljske, npr. profesorju Kazimierz Nitschu, ki se je v Ljubljani srečal s Kidričem, Ramovšem, Prijateljem in Šlebingerjem in o katerem slednji piše, da je bil »ves navdušen zate [nad Moletom] in za Tvoje nastopno predavanje«, ter ga označi kot »moža širokega obzorja in izredno finega značaja«. ³⁸ Piše tudi nasploh o kulturnem in literarnem dogajanju v Ljubljani in tem novicam dodaja komentarje:

»Tvoja ocena Cankarjeve 'Lepe Vide' je ugajala vsem, razen Cankarju samemu, ki je hudo vanjo zaljubljen. Cankar se bliža svojemu propadu. Neizmerne količine rožniškega cvička so ga napravile sterilnega in okus si je pri tem pokvaril, kar kaže njegova trditev, da je v Zvonu priobčena 'Monna Lisa' 'regimentalno lepa', izmed najboljših njegovih umotvorov! Župančič se je udinjal pri 'Narodu' kot gledališki kritik in prodaja svoje duševne tisočake po šest kron za referat, – postaja slovenski žurnalist! In nam je žal zanj.« ³⁹

Rudolf Molè

V Arhivu Jagelonske univerze je ohranjen tudi zajeten del korespondence Vojeslava Moleta s polbratom Rudolfom Moletom (1883–1969) (126 pisem Rudolfa Moleta polbratu Vojeslavu Moletu, poslanih med letoma 1909 in 1966 (AUJ 81/5), in 5 pisem Vojeslava Moleta polbratu Rudolfu Moletu, napisanih med letoma 1946 in 1963 (osnutkov oz. verjetno odposlanih v prepisu) (AUJ 81/9)), ki je v slovenščino prevedel in knjižno objavil sedem poljskih literarnih del, med njimi večkrat ponatisnjene romane Henryka Sienkiewicza (1846–1916) *Z ognjem in mečem*, *Potop* in *Križarji*. O poteku prevajanja, prevajalskih vprašanjih, knjižnih in časopisnih objavah prevodov ali člankov ter o zapletih pri urejanju avtorskih pravic ter sodelovanju z založbami je Rudolf Molè polbratu redno poročal. Hkrati je Vojeslava prosil, da mu poroča o zanimivejših delih poljske književnosti, ki bi jih lahko prevedel v slovenščino:

»Potem se bom lotil zopet kakega prevoda, najrajši bi prevedel kako stvar iz novejše poljske literature, Žeromskega ali najnovejšega senzacionalista Ossendowskega. Svetuj mi kaj ter sporoči mi, da si lahko naročim po kaki tukajšnji knjigarni, da ne bom vedno Tebe nadlegoval. Rad bi kaj zaslužil, a s takimi stvarmi se da še najlažje, saj veš, da moram imeti vedno kako rezervo za Milano.« ⁴⁰

Moletov prevod Žeromskega ali Ferdynanda Antonija Ossendowskega (1878–1945), pisatelja, političnega aktivista in kritika komunizma, ki je v svojem

38 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 29. 12. 1925.

39 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Janka Šlebingerja Moletu, 16. 2. 1912.

40 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 28. 3. 1929.

Arheolog Josip Klemenc (levo), ki je vodil izkopavanja v Šempetru, ter umetnostna zgodovinarja Vojeslav Molè in France Stelè v Šempetru v Savinjski dolini, 30. julija 1957. (SI AS 2161/9)

času z romani dosegel priljubljenost Sienkiewicza in so ga poimenovali »poljski Karl May«, v knjižni obliki ni izšel, je pa Rudolf Molè prevajal besedila Ossendowskega za mladinsko revijo *Zvonček*, kjer je npr. izšel *Dnevnik šimpanzke Kaške*.

Poleg tega je bil Vojeslav Molè za brata prevajalca vezni člen s poljskimi avtorji, vzpostavljaj je stike in pomagal pri urejanju avtorskih pravic za prevode, npr. z že omenjenim Ossendowskim ali z danes v osrednjem kanonu literarne zgodovine prav tako manj znanim Karolom Bunschem (1898–1987), krakovskim avtorjem zgodovinskih romanov o poljski preteklosti. Rudolf Molè je od brata v branje dobil njegova dela, ki so ga navdušila:

»Sprejmi torej še po tej poti mojo iskreno zahvalo, ki jo sporoči tudi g. Bunschu, ki me je kar osrečil s svojimi knjigami. Prebral sem razen dveh vse, a najbolj mi je ugajala Dzikowy skarb, ker je ona divja narava glavnega junaka tako pristno in zgrabljivo opisana, da se nisem mogel od nje odtrgati. Branje gre pri meni precej počasi, ker sproti premišljam, kako bi knjigo prevedel. Jezik je tako lep in naraven, da nisem nobene knjige poljske prav zaradi tega s takim zanimanjem bral, kakor sem bral to. Zdi se mi, da bom morda dobil kakega založnika za prevod, samo dolga je zelo, a kakor vsi pravijo, da ljudje rajši beró daljše knjige kakor krajše. In to bi gotovo tudi pri nas z veseljem brali. Ko bom vse prebral, se bom končno odločil, kaj bom prevedel. [...] Sam veš, da rad prevajam zgodovinske stvari. Zato mi je tako ležal Sienkiewicz, zato bom skoraj gotovo se [...] odločil za kako Bunschevo stvar, ker se je z veliko ljubeznijo poglobil v starejšo zgodovino Poljske.«⁴¹

V slovenskem prevodu Rudolfa Moleta sta v šestdesetih letih izšla dva Bunscheva romana (*Pasje polje*, 1962 in *Olimpija*, 1963), a zaradi zapletov z iskanjem založbe in objavo precej kasneje, kot je prevajalec načrtoval, zato je v korespondenci večkrat prosil Vojeslava, naj pomiri avtorja, ki je bil že precej nejevoljen, saj je Rudolfu odstopil avtorske pravice za prevod, za katerega pa ni bilo gotovo, ali bo sploh izšel. Hkrati se bratu opravičuje »zaradi vseh sitnosti, ki jih ima z avtorji glede urejanja pravic«.

Navdušenje Rudolfa Moleta nad zgodovinskimi romani je »začudeno« pokomentiral Marian Molè (1924–1963, iranolog), sin Vojeslava Moleta, ki v pismu očetu poroča, da ga je stric Rudolf prosil za izvod romana Zofie Kossak-Szczucke (1889–1968), priljubljene avtorice zlasti zgodovinskih romanov. Marian to prošnjo komentira z besedami:

»In nenavaden se mi zdi svet, ki vseskozi goji takšen kult romanov v slogu Sienkiewicza ali Kossak-Szczucke. Seveda so to dobri romani – spet pa ne vrhunci.«⁴²

41 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 8. 12. 1957.

42 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Mariana Moleta očetu, 13. 1. 1955. Prevedla L. R.

Rudolf Molè je brata obveščal o dogodkih, ki so potekali v Ljubljani: o predavanjih o poljski književnosti, kulturi in zgodovini ter predstavitev del, npr. ob praznovanju 3. maja, dneva poljske ustave, je Rudolf predaval o renesančnem avtorju Janu Kochanowskem (3. 5. 1930), ob obletnici smrti pesnika, dramatika in slikarja Stanisława Wyspiańskiego je pripravil predavanje za radio (26. 10. 1932) ter predaval o januarski vstaji 1963, o poljskem gledališču in drami (19. 6. 1933). Poroča o ekskurziji Poljakov po Sloveniji, za katere je pripravil vodenje (12. 8. 1930), in o načrtu za tečaj poljskega jezika, ki sta ga naredila s Francetom Steletom in bo potekal v okviru Društva prijateljev poljskega naroda, ki je v Ljubljani delovalo med letoma 1910 in 1941 in katerega predsednik je bil v času najbolj aktivnega društvenega delovanja (1932–1936) prav Rudolf Molè.⁴³ Tečaj je bil zasnovan dvodelno, vsakokrat je obsegal 15-minutno predavanje o zgodovini, gospodarstvu, književnosti Poljske, nato pa je sledil pouk jezika. Glede tega se Rudolf obrača na brata:

»Sedaj pa prihajam zopet z malo prošnjo k Tebi. Naše društvo otvori s 25. novembrom kurz poljskega jezika. Prosil bi Te, da naročiš pri Gebethnerju, da nam pošlje 15 izvodov kake primerne čitanke (morda čitanko, ki se rabi na Poljskem v 4. ljudskem razredu ali pa v I. gimnaziji). Prosim, da storé takoj, da bom že imel knjige vsaj do 22. novembra. Račun naj se izstavi na moje ime kot predsednika društva in pošljemo denar takoj potem [...] obenem Te prosim, da izbereš kako primerno čitanko sam. Oprosti mi, da Te nadlegujem ter se Ti še v imenu društva lepo zahvalim.«⁴⁴

Poleg tega Rudolf Molè v pismih polbratu sporoča, da se je lotil sestavljanja poljsko-slovenskega slovarja (6. 11. 1930), delo z gesli naj bi precej hitro napredovalo, a hkrati polbratu potoži, da najverjetneje za slovar ne bo dobil založnika, ter ga prosi, da bi se na Poljskem pozanimal glede morebitnih subvencij (31. 12. 1930). Zamisel za pripravo slovarja je najverjetneje precej hitro opustil, saj v kasnejši korespondenci ni več govora o njem, *Poljsko-slovenski slovar* pa je v avtorstvu Franceta Vodnika izšel skoraj 50 let kasneje, tj. leta 1977 pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani.

V pismih polbratu tudi priporoča mlade študente iz Slovenije, da jim dodeli štipendijo, ki jo je Oddelek za slovanske študije Jagelonske univerze (Studium Słowiańskie; do leta 1950 so na oddelku poleg filoloških predmetov potekala še predavanja iz umetnostne zgodovine in etnologije, nato se je leta 1950 preoblikoval v Oddelek za slovansko filologijo, predmeti iz umetnostne

43 Wtorkowska, Żabkar Šalić, Rozka Štefan in razvoj polonistike v Ljubljani, str. 13.

44 AUJ 81/S, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 12. 11. 1929.

zgodovine in etnografije pa so bili pripojeni matičnim smerem), kjer je Vojeslav Molè predaval, namenjal štipendistom iz slovanskih dežel in je omogočala bivanje v Krakovu in nekajmesečni študij poljskega jezika, literature in kulture na Jagelonski univerzi. Glede tega se posebno zavzema za Rozko Štefan (1913–2011), ki jo osebno pozna:

»Na univerzi je razpisano bilo Tvoje mesto za študij na Tvojem institutu. Za to mesto se poteguje tudi mlada slavistka, zelo ambiciozna in talentirana, a v vsakem oziru neoporečna gospodična, ki jo poznam od njenih otroških let. Kako je na univerzi, ali so jo predlagali ali ne, nisem mogel zvedeti, dasi sem jo priporočil Ramovšu, ki jo tudi ceni. To je ona mlada punčka, ki se je vedno igrala na vrtu z našo Nado, ker stanuje že od nekdaj v Koleziji in je edina hčerka trafikantke v naši ulici, vojne vdove. Če bi bila v ternu, Te prosim, da se zavzameš zanjo, ker sem prepričan, da Ti ne priporočam ne vredne kandidatke, ki bo tudi Lehr-Splawiński zadovoljen z njo in bi bila pozneje tudi prav dobra lektorica slovenskega jezika. Pa še nekaj mi roji po glavi. Ta naša – naša jo imenujem, ker je pri nas tako doma kakor pri materi – bi bila prav primerna učiteljica Tvojima dvema otrokoma za slovenski jezik, ker bi ju prav lahko njej zaupal. Saj je bila v marsikateri družini prav dobra domača učiteljica. Ime ji je Rozka Štefan in je sedaj 24 let stara. Torej če moreš kaj storiti, stori, ker sem, kakor sem že rekel, prepričan, da sem Ti svetoval vredno dekle.«⁴⁵

Rozka Štefan je bila štipendistka Jegelonske univerze v študijskem letu 1938/1939, v tem času je zbirala gradivo za svojo diplomsko nalogo na temo Mickiewicza in Čopa, hkrati pa je na oddelku vodila lektorat slovenskega jezika. Potem ko je na Univerzi v Ljubljani leta 1940 diplomirala, naj bi se vrnila v Krakov kot lektorica za slovenski jezik, vendar zaradi vojne to ni bilo mogoče.⁴⁶ V času študijske izmenjave je bivala pri Moletovih, o čemer je po povratku v Ljubljano poročala Rudolfu Moletu:

»V sredo je prišla domov gdč. Rozka, ki me je zelo razveselila z lepimi vestmi o Vas vseh in sploh o poljski družbi. Med razgovorom sem spoznal, da je mnogo, mnogo profitirala med temi meseci v Krakovu. Ti ne veš, kako je hvaležna Tebi in Eli, saj je imela, kakor se je izrazila, pri Vas svoj drugi dom. Koliko lepega in veselega mi je povedala tudi o Tvojima otrokoma, ki ju ni mogla prehvaliti.«⁴⁷

Po vrnitvi iz Krakova je Rozka Štefan pisala tudi Vojeslavu Moletu in mu sporočila, da je predala njegove pozdrave Franu Ramovšu in Francetu Kidriču.

45 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 11. 6. 1938.

46 Wtorkowska, Žabkar Šalić, Rozka Štefan in razvoj polonistike v Ljubljani, str. 16.

47 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 26. 6. 1939.

Slednji ji je poročal, da na Univerzi v Ljubljani načrtujejo odprtje lektorata za poljski jezik, a pod pogojem, da se tudi na Poljskem ustanovi lektorat za slovenski jezik.⁴⁸ Izbruh druge svetovne vojne je te načrte prekinil, lektorat poljskega jezika pa je bil na Oddelku za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ustanovljen leta 1947. Vse do upokojitve leta 1977 ga je vodila Rozka Štefan – do leta 1963 sama, kasneje pa so ji pomagali tudi tuji lektorji, ki so prihajali s poljskih univerz.⁴⁹ O lektoratu poljskega jezika in o monografiji o poljski književnosti, ki jo pripravlja, je Rozka Štefan prav tako poročala Vojeslavu Moletu,⁵⁰ omenjena monografija z naslovom *Poljska književnost* je pri Državni založbi Slovenije izšla leta 1960.

Druge oblike Moletovega kulturnega in literarnega posredništva

Poleg neposrednega širjenja poljske književnosti v okviru prevajanja poljskih literarnih del, pisanja člankov in vzpostavljanja stikov je Vojeslav Molè kot kulturni in literarni posrednik poljsko-slovenske stike krepil tudi posredno.

V času svojega delovanja na Oddelku za slovanske študije Jagelonske univerze, ki je ponujal štipendije za mlade štipendiste iz Češkoslovaške, Bolgarije in Jugoslavije, se je zavzemal za to, da so v Krakov prihajali štipendisti iz Slovenije. Med njimi je bil prvi slovenski štipendist Anton Slodnjak, ki se je zanimal zlasti za poljsko književnost in jo obravnaval primerjalno s slovensko književnostjo, poleg tega pa je prevedel roman danes manj znanega poljskega pisatelja Józefa Mortona (1911–1994), ki je s slovenskim naslovom *Hudobčeva dota* izšel leta 1950 pri Slovenskem knjižnem zavodu. Nekoliko kasneje je v Krakovu študiral Tine Debeljak, ki ga je Molè opisal kot »najboljšega med slovenskimi štipendisti«.⁵¹ Debeljak je kasneje v slovenščino prevedel dela kanonskih avtorjev poljske književnosti, kot so Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki in Zygmunt Krasiński (književnost poljske romantike), Jan Kasprowicz in Władysław Stanisław Reymont (književnost t. i. mlade Poljske oz. poljska moderna), Julian Tuwim in Kazimierz Wierzyński (avantgardna skupina Skamander, ki je delovala v dvajsetletju med obema vojnama), pa tudi zgodovinski roman Zofie Kossak Szczucke in številne druge, o poljskih avtorjih

48 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Rozke Štefan Vojeslavu Moletu, 7. 7. 1939.

49 Wtorkowska, Žabkar Šalić, Rozka Štefan in razvoj polonistike v Ljubljani, str. 14.

50 AUJ 81/7, mapa 2, pismo Rozke Štefan Vojeslavu Moletu, 26. 9. 1955.

51 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 382–383.

in avtoricah pa je redno pisal tudi za časopisje. Med štipendisti so bili tudi že omenjena prevajalka, znanstvenica in vodja poljskega lektorata na Univerzi v Ljubljani Rozka Štefan, Krakov in Moleta pa so kasneje v okviru štipendije ali raziskovalno obiskali jezikoslovka Breda Pogorelec, literarna zgodovinarica Marja Boršnik in prevajalec Uroš Kraigher, ki je iz poljščine v slovenščino med drugimi prevedel dela dramatika Sławomirja Mrożka.

V Krakovu je bilo ustanovljeno Poljsko-jugoslovansko društvo, ki je od leta 1930 dalje spadalo v Poljsko-jugoslovansko ligo. Ta krovna organizacija je povezovala društva na Poljskem in v Jugoslaviji, ki so krepila poljsko-jugoslovanske stike v okviru sekcij, kot so študentska (organizacija študijskih izmenjav), turistična, gospodarska, poljska (posvečala se je Poljakom, ki so živeli v Jugoslaviji) in kulturna sekcija. V okviru slednje so bila organizirana predavanja, ki so Poljakom približevala jugoslovanske teme.⁵² Molè je bil aktiven član društva, zanj je pripravil več predavanj o kulturnem življenju Jugoslavije ter se angažiral pri vodenjih slovenskih izletnikov, ki so pripotovali v Krakov,⁵³ med drugim so to bili npr. člani slovenskega gledališča, za katere Rudolf Molè poroča, da jim je izlet ostal v zelo lepem spominu, »zlasti ga. Mila Kačičeva je bila navdušena«. ⁵⁴ O obiskih iz domovine Molè v spominih piše:

»Živo se spominjam skupine, v kateri so bili sami znanci: moj brat in njegov sin Milan, župnik Franc Šaleški Finžgar, Božidar Borko, novinar Virant in še cela vrsta znanih obrazov. Imeli so smolo, da jih je vodil poljski duhovnik K., eksaltiran človek in frazer, ki jim je ves čas pripovedoval vzvišene čvekarije, ki so dosegle vrhunec na Vavelu nad grobom Mickiewicza in Słowackega. Jaz sem se ga kmalu znebil. Stare znance sem povabil k sebi na kosilo in bilo nam je zelo zelo dobro in prijetno. Veselil sem se, da sem jim lahko pokazal nekaj krakovskih znamenitosti, da sem jih peljal na Vavel [...] in na Skalko na grob Wyspianskega, obenem pa tudi na razstavo modernega slikarstva. Saj je v Krakovu vedno tako, da se ne sme pozabiti: to mesto ni samo prestolnica poljske zgodovinske preteklosti, ampak tudi žive sedanjosti.«⁵⁵

O Jugoslaviji in Sloveniji je Molè za Slovansko društvo v Krakovu (Towarzystwo Słowiańskie w Krakowie), poljske časopise in radio pripravil več predavanj in pisnih prispevkov, izmed katerih so v Arhivu Jagelonske univerze ohranjeni nekateri rokopisi z besedili za radijske prispevke in izrezki iz časopisov. Za Krakovski radio (Krakowskie Radio) je npr. pripravil prispevka Slovenska

52 Lis, Wybrane polsko-jugosłowiańskie organizacje, str. 69–92.

53 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 381–382.

54 AUJ 81/5, mapa 1, pismo Rudolfa Moleta polbratu, 20. 5. 1957.

55 Molè, *Iz knjige spominov*, str. 382.

pokrajina (*Krajobraz słoweński*, 21. 2. 1932)⁵⁶ in Jugoslovanska literatura v poljskem prevodu (*Literatura jugosłowiańska w przekładach polskich*, 10. 3. 1935),⁵⁷ v Slovanskem društvu je predaval na temo slovenske književnosti (*Literatura słoweńska*, 18. 3. 1931)⁵⁸ in slovenskega naroda (*Oblicze narodu słoweńskiego*, neditirano),⁵⁹ za časopis *Polacy w cywilizacjach świata* pa je pripravil članek Poljaki v jugoslovanski civilizaciji (*Polacy w cywilizacji Jugosławii*, 1939).⁶⁰ V rubriki Świat Słowiański neznanega časopisa (v arhivu je dostopen samo izrezek, naslov časopisa in datum nista vidna, razvidno je, da gre za št. 23; najverjetneje ne gre za časopis *Świat Słowiański*, saj je ta izhajal med letoma 1905–1914, ko Molè seveda še ni bil zaposlen na Jagelonski univerzi) je izšel intervju z naslovom Iz kulturnega življenja Slovencev (*Z życia kulturalnego Słoweńców*),⁶¹ v katerem Molè govori o kulturnih razmerah v Sloveniji, o delnem zastoju razvoja po vojni, vendar velikem številu časopisov in založb, ter dobri bralni kondiciji Slovencev, dodan je poljski prevod pesmi *In dźwięka in ściry se wrocze obzorye* iz cikla *Dunajski večeri* Ivana Cankarja in Moletovih pesmi *Antična maska; Bologna* in *Iz »Suźnjevih sonetov«*. Vse tri pesmi je iz slovenščine prevedel Zdzisław Kempf.

Sklep

Predstavljeno Moletovo poljsko-slovensko kulturno in literarno posredništvo, ki bi ga bilo mogoče razširiti še z analizo korespondence in gradiva, ki je od leta 2017 dostopno v Arhivu Republike Slovenije,⁶² kaže na njegovo pomembno vlogo pri neposrednem in posrednem seznanjanju slovenskega bralstva s poljsko književnostjo in kulturo, pri prevajanju in pomoči oziroma spodbujanju prevajanja poljske književnosti v slovenščino ter pri podpori slovenskih kandidatov za študijske izmenjave na Poljskem. S tem je Molè pomembno pripomogel k razvoju mladih polonistov in prevajalcev, ki so kasneje poskrbeli za številne prevode iz poljske književnosti ter članke, leta 1947 za vzpostavitev lektorata poljskega jezika na Univerzi v Ljubljani, leta 2004 pa tudi za otvoritev Katedre za polonistiko na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

56 AUJ 81/14, mapa 1, rokopis.

57 AUJ 81/14, mapa 1, tipkopis.

58 AUJ 81/14, mapa 1, rokopis.

59 AUJ 81/14, mapa 1, rokopis.

60 AUJ 81/12, mapa 1, časopisni izrezek.

61 AUJ 81/12, mapa 1, časopisni izrezek.

62 Prim. prispevek *Zapuščina Vojeslava Moleta v Arhivu Republike Slovenije* Bojana Cvelfarja v tej monografiji.

Viri in literatura

Arhivski viri

AUJ – Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (Arhiv Jagelonske univerze v Krakovu).
Spuścizna 81, Molè, Wojsław, 22 map.

Periodični tisk

- Cerkovnik, Gašper. Neznana Knjiga spominov Vojeslava Moleta: Izpadli deli iz tipkopisa za Moletovo avtobiografijo Iz knjige spominov v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. *Arhivi*, 38, 2015, št. 2, str. 401–412.
- Grabowski, Tadeusz Stanisław. Konopnicka in njen epos »Pan Balcer v Brazylji«. *Ljubljanski zvon*, 30, 1910, št. 9, str. 529–535, 584–592.
- Lis, Tomasz Jacek. Wybrane polsko-jugosłowiańskie organizacje w okresie międzywojennym. *Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej*, 56, 2021, št. 1, str. 69–92.
- Molè, Vojeslav. Gabriele D'Annunzio in njegov novi roman. *Ljubljanski zvon*, 30, 1910, št. 2, str. 148–156.
- Molè, Vojeslav. Marija Konopnicka. *Ljubljanski zvon*, 30, 1910, št. 11, str. 689–691.
- Molè, Vojeslav. Oton Župančič. W pięćdziesiątą rocznicę urodzin poety. *Przegląd Współczesny*, 1928, št. 70, str. 291–299.
- Stelè, France. Vojeslav Molè: Ivan Meštrović, Kraków, 1936. *Dom in svet*, 49, 1936, št. 9/10, str. 551, 552.

Literatura

- Jež, Niko. Vojeslav Molè – dvosmerno delovanje med Krakovom in Ljubljano. V: Krakar Vogel, Boža (ur.). *Ustvarjalnost Slovencev po svetu*. Zbornik predavanj/38. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 24. 6.–13. 7. 2002. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, str. 133–146.
- Molè, Vojeslav. *Ivan Meštrović*. Krakov: Gebethner i Wolf, 1936.
- Molè, Vojeslav. *Iz knjige spominov*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970.
- Smolej, Tone. Disertacije s področja slovenske literarne zgodovine. Smolej, Tone (ur.). *Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov na dunajski Filozofski fakulteti (1872–1918)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019, str. 97–110.
- Wtorkowska, Maria, Žabkar Šalić, Ana. Rozka Štefan in razvoj polonistike v Ljubljani. V: Wtorkowska, Maria, Waclawek, Maria, Rezoničnik, Lidija (ur.). *Sedemdeset let poučevanja poljskega jezika v Ljubljani*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, str. 13–23.
- Žejn, Andrejka. Doktorati s področja slovanskega (historičnega) jezikoslovja. V: Smolej, Tone (ur.). *Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov na dunajski Filozofski fakulteti (1872–1918)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019, str. 51–71.

Internetni viri

- Logar, Janez; Šlebinger, Janko (1876–1951). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi659324/#slovenski-biografski-leksikon> (Dostop: 17. 10. 2022). Izvirna objava v: Slovenski biografski leksikon: 11. zv. Stelè - Švikaršič. Alfonz Gspan et al. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1971.
- Universitätsbibliothek Heidelberg – Digitale Bibliothek. Vojeslav Molè, skenirano gradivo (knjige, članki). <https://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/digi/digilit.html> (Dostop: 19. 7. 2023).